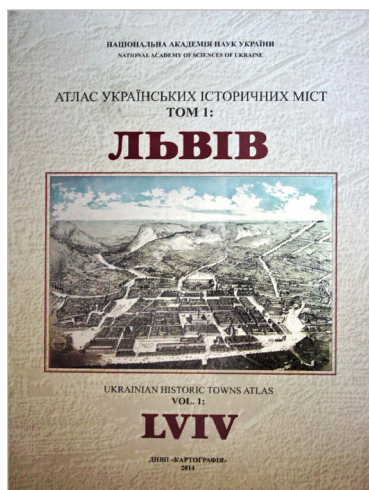

РЕЦЕНЗІЇ, ОГЛЯДИ

Микола ІЛЬКІВ-СВИДНИЦЬКИЙ:

Атлас українських історичних міст. Київ: ДНВП “Картографія”, 2014. Т. 1: Львів / за наук. ред. М. Капралю. – 95 с. + 25 оригінальних карт, 11 карт-репродукцій, 67 видів міста.

“Історичний атлас Львова чекає свого слушного часу”, – такими словами у 2011 р. резюмував свої міркування щодо стану та перспектив розвитку історичної топографії на прикладі пізньосередньовічного та ранньомодерного Львова Мирон Капраль¹. Минуло три роки і цей час таки настав. 26 червня 2014 р. в конференц-залі Центру міської історії відбулася презентація Атласу українських історичних міст, перший том якого репрезентує Львів.

Цій клопіткій праці передувала значна попередня робота, наслідком якої є певний історіографічний доробок у сфері історичної картографії, історичної географії, котрі розроблялися головним чином у стінах Львівського відділення Інституту української археології та джерелознавства ім. М. С. Грушевського НАН України (далі – Львівське відділення ІУАД НАН України) або тими науковцями-картографами,

які в 1990-х роках сформували його ядро. Тут ми не братимемо до уваги зародження та розвиток картографічних, топографічних чи соціотопографічних досліджень в Україні в цілому, оскільки такі нариси вже написали Іван Крип'якевич і Ростислав Сосса². Передусім, нас цікавитиме лепта львівського наукового середовища у справу вивчення згаданих вище проблем і напрямків й, особливо, міста Львова. До перших наукових студій після Другої світової війни варто віднести напрацювання Е. Гаврилової, пов'язані з розвитком карти Львова, історії картографування західних областей України у XIV – початку XX ст.³ У 1971 р. вийшли друком одразу дві статті Олега Купчинського, перша з яких присвячена Україні в картографічних працях з колекції Центрального державного історичного архіву України, м. Львів (далі – ЦДІАЛ)⁴,

¹ Капраль М. Стан та перспективи дослідження історії міст України: приклад пізньосередньовічного та ранньомодерного Львова // *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність*: зб. наук. пр. – Львів, 2011. – Вип. 20. – С. 317.

² Крип'якевич І. П. Історична картографія у Західній Україні (до 1939 р.) // *Історичні джерела та їх використання*: зб. ст. – Київ, 1964. – Вип. 1. – С. 263–267; Сосса Р. І. Дослідження з історії картографії України // *Український історичний журнал*. – 2008. – № 3. – С. 176–201.

³ Гаврилова Э. С. *Карта города Львова и ее развитие*. – [Львов], 1956; Её же. Краткий исторический обзор картографирования западных областей Украины (XIV – начало XX в.) // *Научные записки Львовского политехнического института. Серия геодезическая*. – Львов, 1961. – № 6. – С. 229–242.

⁴ Купчинський О. А. Україна в картографічних працях колекції Центрального державного історичного архіву УРСР у Львові // *Український історико-географічний збірник*. – Київ, 1971. – Вип. 1. – С. 226–237.

а друга – принципам і критеріям опису та каталогізації картографічних творів⁵. Вже з 1980-х рр. з'являється дедалі більше публікацій львівських дослідників, які висвітлюють різноманітні аспекти української картографії⁶. Особлива роль в цих процесах належала Ярославу Дашкевичу. З-під його пера тоді вийшли статті про середньовічні карти України в дослідженнях кінця XVIII–XIX ст. (1985)⁷, території України на картах XIII–XVIII ст. (1981)⁸, стану й проблематиці досліджень України на картах XIV–XVI ст. (1988)⁹, зображень міст України XVI–XVIII ст. (1988)¹⁰.

На початку 90-х років ХХ ст. Я. Дашкевич особисто ініціював створення у Львівському відділенні ІУАД НАН України осередку дослідження історії картографії України, де провадила свою дослідницьку роботу Марія Вавричин¹¹. Так протягом 1990-х рр. з'явилася низка наукових розвідок (картографія, бібліографія картографії, іконографія, історична географія), які спиралися на дослідження фондів найбільших архівів, музеїв та бібліотек¹², насамперед львівських. На думку історика картографії Р. Сосси, наведені вище факти можуть свідчити про формування у Львові другого в Україні наукового центру з історії картографії, який об'єднував науковців із кількох установ: Львівського відділення ІУАД НАН України, ЦДІАЛ, Львівської наукової бібліотеки ім. В. Стефаника НАН України (тепер – Львівська національна наукова бібліотека України ім. В. Стефаника), Наукової бібліотеки Львівського національного університету ім. І. Франка і частково Чернівецького національного університету

⁵ Купчинський О. А. Про описання і каталогізацію картографічних творів // *Архіви України*. – 1971. – № 3. – С. 51–62.

⁶ Сосса Р. І. Дослідження з історії картографії України... – С. 183.

⁷ Дашкевич Я. Середньовічні карти України в дослідженнях кінця XVIII – початку XIX ст. // *Історичні дослідження: вітчизняна історія*: республ. міжвідомчий зб. наук. праць. – Київ, 1985. – Вип. 11. – С. 85–90.

⁸ Дашкевич Я. Р. Територія України на картах XIII–XVIII ст. // Там само. – Київ, 1981. – Вип. 7. – С. 88–93.

⁹ Дашкевич Я. Р. Україна на картах XIV–XVI ст. Стан і проблематика досліджень // *Історично-географічні вивчення природних та соціально-економічних процесів на Україні*: зб. наук. пр. – Київ, 1988. – С. 94–100.

¹⁰ Дашкевич Я. Р. Корпус зображень міст України XVI–XVIII ст. // *Українська археографія: сучасний стан та перспективи розвитку*: тези доп. республ. наради, груд. 1988 р. – Київ, 1988. – С. 228–230.

¹¹ Ровенчак І. Вавричин Марія. Відтворення України: історія картографії, краєзнавство, біографістика / упоряд. Н. Паславська, Н. Халак. Львів, 2012. 552 с. + 24 с. іл. + 2 карти // *Вісник НТШ*. – 2013. – Чис. 49. – С. 93. В середині 1970-х рр. з'явилася друком її стаття, присвячена історії картографії України у XVI ст., див.: Вавричин М. Г. Матеріали до історії картографії України XVI ст. у фондах ЛНБ АН УРСР // *Бібліотека і науково-технічний прогрес*: темат. зб. наук. пр. – Львів, 1975. – С. 101–109.

¹² Дашкевич Я. Р. Східне Поділля на картах XVI ст. // *Географічний фактор в історичному процесі*: зб. наук. пр. – Київ, 1990. – С. 155–169; Його ж. Зображення Кам'янець-Подільського 70-х років XVII–XVIII ст. як історико-топографічне джерело // *Проблеми історичної географії України*: зб. наук. пр. – Київ, 1991. – С. 43–54; Його ж. Східне Поділля на картах XVI ст. Флора, анотації та іконографія (джерело-знавче значення) // *Історико-географічні дослідження на Україні*: зб. наук. пр. – Київ, 1992. – С. 13–21; Ровенчак І. І., Симутіна А. Л. Перші етнічні карти українських земель XIX століття (за матеріалами картографічного фонду ЛНБ ім. В. Стефаника АН УРСР) // *Бібліотека – науці*: зб. наук. ст. – Київ, 1990. – С. 69–77; Высоченко С. М. Украинские карты, изданные во Львове во второй половине XIX – 30-х годах XX в. в фондах ЛНБ им. В. Стефаника АН УССР // *Бібліотека – скарбниця духовності*: Міжнародна наукова конференція, присвячена 50-річчю Львів. наук. 6-ки ім. В. Стефаника АН України, Львів, 5–8 вересня 1990 р. – Київ, 1993. – С. 160–167; Высоченко С. М., Симутіна А. Л. Картографічна колекція Наукового товариства ім. Т. Шевченка (короткий огляд історії та змісту) // *Вісник геодезії і картографії*. – 1994. – № 2. – С. 136–144; Демченко Г. Картографічні видання XVI – першої половини XVII ст. як взірць друкарського мистецтва (на матеріалах відділу рукописів та рідкісних книг Наукової 6-ки Львівського ун-ту) // *Збірник наукових праць відділу рукописних, стародрукованих та рідкісних книг ім. Ф. П. Максименка*. – Львів, 1997. – С. 107–127.

ім. Ю. Федьковича¹³. У 1991 р. Олена Джеджора подала осмислений погляд на ряд проблем в історичній топографії Галича¹⁴, а в середині 1990-х рр. Т. Трегубова на основі писемних джерел здійснила спробу реконструювати розпланування середньовічного Львова¹⁵.

З початком XXI ст. в Україні в цілому та у Львові зокрема, спостерігається певний бум історико-картографічних досліджень. Насамперед, варто нагадати про вихід друком у 2000 р. факсимільного видання спеціальної карти України Гійома Боплана 1650 р., яке, з відповідним науковим апаратом, підготували М. Вавричин і О. Голько¹⁶. Тоді ж з'являються синтети про історію картографування західноукраїнських земель¹⁷. Цього ж року на сторінках “Записок НТШ” (Праці Комісії спеціальних історичних дисциплін, т. 240) вміщено огляд рукописних карт Галичини XVIII ст. авторства Уляни Кришталович¹⁸. Однак, чи не найпомітнішою подією 2000 р. став вихід збірника “Картографія та історія України”, який був присвячений 400-річчю від дня народження Гійома Левассера де Боплана. До збірника увійшли 30 статей, що стали підсумком конференції “Картографічна спадщина України” (Львів, 6–7 жовтня 1998 р.). Відкривала збірник стаття Я. Дашкевича “Завдання історичного картознавства в Україні”¹⁹. Картографування міст, особливості адміністративно-територіального розвитку міст Галичини, умовні позначення на старих картах, методика дослідження планувальних структур міських поселень, рукописні карти Галичини XVII–XVIII ст. розглядали у своїх публікаціях Я. Дашкевич, І. Гудз і М. Процик, Г. Петришин, Л. Пархуць, Х. Бойко, У. Кришталович та ін.²⁰.

Наступний етап у розвитку української історичної картографії започаткували публікації каталогу-альбому “Україна на стародавніх картах кінця XV – першої половини XVII ст.” (Київ, 2004)²¹ та збірника наукових праць “Історичне картознавство

¹³ Сосса Р. І. Дослідження з історії картографії України... – С. 183.

¹⁴ Джеджора О. Проблеми історичної топографії давнього Галича // *Записки НТШ*. – Львів, 1991. – Т. 222: Праці Історико-філософської секції. – С. 292–303.

¹⁵ Трегубова Т. О. Реконструкція розпланування середньовічного Львова за письмовими джерелами // *Архітектурна спадщина України*. – 1996. – Вип. 3, ч. 2. – С. 17–31.

¹⁶ Спеціальна карта України Гійома Левассера де Боплана 1650 року. – 1:450000. – Київ, 2000. – 8 арк. (факс. вид-ня). + поясн. текст. – 72 с. – (Пам'ятки України).

¹⁷ Жупанський Я. І., Джаман В. Головні етапи картографування західноукраїнських земель (до початку XX ст.) // *Історія української географії*. – 2000. – Вип. 2. – С. 88–93; Сосса Р. І. *Історія картографування території України. Від найдавніших часів до 1920 р.*: короткий нарис. – Київ, 2000. – 248 с.: 36 іл. Згодом вийшли ще дві праці: Сосса Р. І. *Картографування території України: історія, перспективи, наукові основи*. – Київ, 2005. – 292 с.: 56 іл.; Його ж. *Історія картографування території України: підруч. для студ. вищих навч. закл.* – Київ, 2007.

¹⁸ Кришталович У. Рукописні карти Галичини XVIII століття [у фондах ЦДІАЛ України] // *Записки НТШ*. – Львів, 2000. – Т. 240: Праці Комісії спеціальних (допоміжних) історичних дисциплін. – С. 416–437.

¹⁹ Дашкевич Я. Р. Завдання історичного картознавства в Україні // *Картографія та історія України*. – Львів, 2000. – С. 13–17.

²⁰ Дашкевич Я. Великомасштабна картографія України XVII – середини XVIII ст. Міські та військові плани // Там само. – С. 45–47; Гудз І., Процик М. Коротко про умовні позначення на старих картах міста Львова // Там само. – С. 48–53; Петришин Г. Карта фон Міга як джерело до містознавства Галичини // Там само. – С. 54–79; Пархуць Л. Територіальний розвиток Старого Самбора в картографічних матеріалах кінця XVIII – кінця XIX ст. // Там само. – С. 80–88; Бойко Х. Методика дослідження планувальних структур міських поселень Галичини з врахуванням етнічного фактора // Там само. – С. 89–100; Кришталович У. Рукописні карти Галичини XVII–XVIII ст. у фондах ЦДІАЛ // Там само. – С. 218–227.

²¹ Видання стало продовженням серії “Пам'ятки картографії України”, започаткованої В. Кордтом у 1899 р., див.: Вавричин М. Г., Дашкевич Я. Р., Кришталович У. Р. *Україна на стародавніх картах. Кінець XV – перша половина XVII ст.* – Київ, 2004. – 208 с.: іл.

Україні” (Львів, 2004)²². Останнє видання, як і том 2000 р., також стало підсумком конференції “Картографія та історія України” (Львів, 20–21 листопада 2000 р.). Тут була опублікована низка статей на предмет теоретичних підстав картографічних досліджень, зокрема щодо соціотопографії (М. Долинська)²³, питань назв населених пунктів (І. Гудз); у розділі “Пам’ятки картографії України” розглядалися зокрема найдавніші рукописні карти Галичини XVII ст. (У. Кришталович), а також карти й плани Львова від 1772 до 1918 р. (У. Іваночко, С. Лінда; М. Долинська)²⁴, найбільше статей із урбаністичної, картографічної та топографічної проблематики дісталось до четвертого розділу “Історія географії та картографії України” – це статті Х. Бойко, С. Топилко, М. Драк, Г. Петришин, Н. Соснової, О. Піддубняка й М. Крикуна, І. Скоциляса²⁵. В збірнику наукових праць на пошану О. Купчинського (Київ; Львів, 2004) з’явилася публікація М. Вавричин про карту Полісся Даниїля Цвіккера та Л. Тимошенка про проблеми історичної топографії давнього Дрогобича²⁶.

На 2006 р. припав вихід друком одразу двох нових і важливих праць з історичної топографії та соціотопографії. Перша – це збірник наукових праць “Історична топографія і соціотопографія України”²⁷, присвячений 80-літтю Я. Дашкевича, а друга – монографія Мар’яни Долинської “Історична топографія Львова XIV–XIX ст.”²⁸. Перший збірник об’єднав значну кількість наукових розвідок, 16 з яких належать до урбаністики й репрезентують історико-топографічні та соціотопографічні дослідження, переважна більшість з яких стосується Львова та міст і містечок Галичини XVII–XX ст. Діапазон наукових тем тут дуже різний, від методики ретроспективного відтворення історичної топографії Львова (М. Долинська) чи застосування геоінформаційних систем у відображенні результатів соціотопографічних досліджень (Є. Іванів) і до сакральних ландшафтів Львова XVIII ст. (Ю. Криворучко, Н. Стефанік)²⁹.

²² *Історичне картознавство України*: зб. наук. пр. / упор. тому М. Вавричин. – Львів, 2004. – 516 с., репрод. карт.

²³ Долинська М. Елементи картографічного методу дослідження у вступі до соціотопографії // Там само. – С. 44–54.

²⁴ Кришталович У. Найдавніші рукописні карти Галичини: (сс. Підтемне, Кугаїв, м-ко Раковець) // Там само. – С. 187–194; Іваночко У., Лінда С. Карти і плани Львова як джерело для досліджень просторового розвитку міста у під австрійський період (1772–1918 рр.) // Там само. – С. 214–265; Долинська М. Маловідома літографічна карта Львова першої половини XIX ст. // Там само. – С. 266–270.

²⁵ Бойко Х. Документальні, картографічні та супровідні рукописні матеріали XIX ст. і їхнє застосування у містознавчих дослідженнях Галичини // Там само. – С. 318–329; Топилко С. Кадастрові карти середини XIX ст. як основа для реконструкції планів міст Галичини, закладених у період Відродження // Там само. – С. 330–339; Драк М. Карти Галичини і питання адміністративно-територіального поділу краю (1801–1825) // Там само. – С. 340–347; Петришин Г. Порівняльний аналіз урбанізаційних процесів у Галичині та інших землях Австрійської імперії // Там само. – С. 348–388; Соснова Н. Композиційно-стильові особливості ландшафтів садибно-паркових комплексів Галичини у XIX ст. (на підставі кадастрових карт) // Там само. – С. 389–396; Піддубняк О., Крикун М. Топонімічні об’єкти Брацлавського воєводства останньої чверті XVI першої половини XVII ст. (на підставі родинного архіву Пісочинських) // Там само. – С. 397–413; Скоциляс І. Територіальне розміщення організаційних структур Галицької (Львівської) православної єпархії на Поділлі // Там само. – С. 414–469.

²⁶ Вавричин М. Карта Полісся Даниїля Цвіккера // *До джерел*: зб. наук. пр. на пошану О. Купчинського з нагоди його 70-річчя. – Київ; Львів, 2004. – Т. 1. – С. 781–790; Тимошенко Л. Проблеми історичної топографії давнього Дрогобича // Там само. – С. 727–745.

²⁷ *Історична топографія і соціотопографія України*: зб. наук. праць / упоряд. М. Г. Вавричин. – Львів, 2006. – 511 с.

²⁸ Долинська М. *Історична топографія Львова XIV–XIX ст.* – Львів, 2006.

²⁹ Долинська М. Методика ретроспективного відтворення історичної топографії Львова та містечок Галичини (аналіз і порівняння фіскальних документів XVII–XIX ст.) // *Історична топографія і соціотопографія України...* – С. 44–57; Іванів Є. Застосування геоінформаційних систем у відображенні резуль-

Перу ювіляра належать дві публікації, в яких розкрито проблему достовірності зображень міст України XVII–XVIII ст. і топографії князівського Високого замку³⁰.

Монографія М. Долинської “Історична топографія Львова XIV–XIX ст.”, яка видана на основі її докторської дисертації, безумовно, стала важливою подією в науковому світі та спричинила фахове обговорення в середовищі спеціалістів з містознавчої (львівської зокрема) проблематики³¹. Однак, за слушними оцінками М. Капралю, ця підставова праця в комплексі інших напрацьовань була лишень кроком у напрямку досліджень історичної топографії давнього Львова³².

Етапною стала публікація у 2009 р. атласу “Україна на стародавніх картах середини XVII – другої половини XVIII ст.”³³, який став продовженням попереднього тому, виданого у 2004 р. Картографія Львова стала об’єктом уваги часопису “Галицька брама”, два номери якого за 2010 р. відображають існуючу картографічну спадщину за весь період існування міста³⁴. Усі нариси проілюстровані фрагментами чи повними планами (у зменшеному вигляді) невисокої якості. Вже у 2011 р. вийшов друком третій том, присвячений рукописним картам XVI–XIX ст. з фондів ЦДІАЛ, автором якого була знаний фахівець з рукописних карт У. Кришталович³⁵. 2012 р. також став знаковим для історії картографії України в цілому та Львова зокрема. У світ вийшли збірник наукових праць М. Вавричин “Відтворення України: історія картографії, краєзнавство, біографістика”³⁶ та “Комплексний атлас Львова” за редакцією професора ЛНУ ім. І. Франка Олега Шаблія³⁷. Хоча атлас і містив у своїй структурі окремих

татів соціотопографічних досліджень // Там само. – С. 58–63; Криворучко Ю., Стефанік Н. Сакральний ландшафт Львова XVIII ст. // Там само. – С. 404–436.

³⁰ Дашкевич Я. Зображення міст України XVII–XVIII ст.: проблема достовірності // Там само. – С. 135–149; Його ж. Князівський Високий замок у Львові: топографія і будівництво // Там само. – С. 348–356.

³¹ Тимошенко Л. Долинська Мар’яна. Історична топографія Львова XIV–XIX ст. – Львів: Видавництво Національного університету “Львівська політехніка”, 2006. – 356 с. // *Дрогобицький краєзнавчий збірник*. – 2006. – Вип. X. – С. 783–786; Сварник І. Мар’яна Долинська. Історична топографія Львова XIV–XIX ст. Львів: Видавництво Національного університету “Львівська політехніка”, 2006. 356 с. // *Український гуманітарний огляд*. – Київ, 2006. – Вип. 12. – С. 227–232; Його ж. Мар’яна Долинська. Історична топографія Львова XIV–XIX ст. Львів: Видавництво Національного університету “Львівська політехніка”, 2006. 356 с. // *Вісник Львівського університету. Серія книгознавство, бібліотекознавство та інформаційні технології*. – Львів, 2007. – Вип. 2. – С. 248–251. Чи не найбільше концептуальних і дрібних зауважень до праці висловив фахівець з історії соціотопографії львівських передмість давнього періоду Андрій Фелонюк, див.: Фелонюк А. Мар’яна Долинська. Історична топографія Львова XIV–XIX ст. Львів: Видавництво Національного університету “Львівська політехніка”, 2006. 356 с. // *Український археологічний щорічник*. – Київ, 2007. – Вип. 12. – С. 725–735; розгляд праці М. Долинської див.: Гошко Т. Штрихи до сучасної української історіографії міст на магдебурзькому праві в Україні // *Історіографічні дослідження в Україні*: зб. наук. пр. – 2011. – Вип. 21. – С. 146–149.

³² Капраль М. Стан та перспективи дослідження історії міст України... – С. 317.

³³ *Україна на стародавніх картах. Середина XVII – друга половина XVIII ст.*: атлас репродукцій / М. Вавричин, Я. Дашкевич, У. Кришталович. – Київ, 2009. – 224 с.: іл.

³⁴ Шишка О. Картографія Львова // *Галицька брама*. – 2010. – № 8–9 (188–189). – С. 2–17; Його ж. Австрійські фортифікації Львова: картографічна спадщина // Там само. – С. 20–23; Терещенко С. Місто Львів на картах Юзефа Хованця // Там само. – С. 18–19; Яцків О., Шишка О. Картографічні ресурси Львова в Інтернеті // Там само. – С. 26–27.

³⁵ Кришталович У. *Рукописні карти XVI–XIX століть. З фондів Центрального державного історичного архіву України, м. Львів* / передм. Р. Сосси. – Київ, 2011. – 216 с.: іл.

³⁶ Вавричин М. *Відтворення України: історія картографії, краєзнавство, біографістика* / упоряд. Н. Паславська, Н. Халак. – Львів, 2012. – 552 с. + 24 с. іл. + 2 карти.

³⁷ *Львів. Комплексний атлас* / за ред. О. І. Шаблія. – Київ, 2012. – 192 с.; див. рец.: Заставецька О. Львів. Комплексний атлас / за ред. О. І. Шаблія. – Київ, 2012. – 192 с. // *Вісник НТШ*. – 2013. – Чис 49. – С. 93–95.

розділ по археології та історії, проте принципово не міг охопити всіх деталей історичного картографування Львова, проблем його топографії й соціотопографії.

Поява рецензованого видання стала знаковою подією в українських гуманітарних та соціальних науках останнього десятиліття. До сьогодні жодне українське місто з давньою історичною традицією не має аналогічного дослідження. Символічно, що поява друком і презентація 26 червня 2014 р. відбулися напередодні підписання Україною угоди про асоційоване членство з ЄС. Зрештою, робота над цим виданням проводилася в рамках існуючої багатолітньої наукової традиції, яку започаткувала Міжнародна комісія з історії міст, – публікації атласів історичних міст. Ще однією характерною рисою атласу є його двомовність – текстова частина українською та англійською мовами, що за словами Мішеля Паулі (професора Університету в Люксембурзі, президента Міжнародної комісії з історії міст) “безумовно буде вітатися великим міжнародним науковим співтовариством”. Ключова роль у науковому опрацюванні атласу належить Львівському відділенню ІУАД НАН України, під егідою якого об’єдналися інші наукові інституції Львова: Науково-дослідний центр “Рятівна археологічна служба” Інституту археології НАН України, Центр міської історії Центрально-Східної Європи, ЦДІАЛ, Інститут геоінформаційних систем. Над виконанням проекту працювали 13 науковців із названих вище та інших осередків Львова.

Із принципами публікації атласу знайомить вступ, автор якого – науковий редактор, доктор історичних наук, керівник Львівського відділення ІУАД НАН України проф. М. Капраль. Видання такого масштабу мало відповідати низці вимог, які напрацювала Міжнародна комісія з історії міст у процесі підготовки до друку історичних атласів західноєвропейських міст. До таких критеріїв належить міждисциплінарний підхід, тобто до роботи над атласом були залучені не тільки історики, але й археологи, геодезисти, географи, картографи. До того ж, історіографічний контекст репрезентований кількома напрямками: соціальною історією, соціотопографією, міською історією та ін.

Інші критерії були вироблені й ухвалені до виконання на двох засіданнях Міжнародної комісії у 1967 і 1968 рр. Обов’язковими стали чотири параметри: 1) кадастр з початку чи першої половини XIX ст., який відображав би планувальну структуру перед модернізацією; 2) наявність регіональної карти того ж періоду, щоб показати місто на тлі інших поселень; 3) карта-реконструкція, що фіксуватиме зміни території міста упродовж століть; 4) сучасний друкований топографічний план міста.

До складу атласу увійшли 25 оригінальних карт від 1635 до 1957 р., 10 мап-реконструкцій. Особливістю найбільш наукоємкої частини атласу, де запропоновано реконструйований картографічний матеріал, стала прив’язка до сучасної топографічної основи. Програмне забезпечення ARC-GIS уможливило накладення історичних об’єктів на сучасну територію Львова та екстраполювання їх на інші хронологічні проміжки. Вагомим доповненням є текстовий блок атласу, тобто теоретична частина, яка знайомить не тільки з особливостями історичної, топографічної, картографічної проєкції міста, але й творить нову історичну синтезу бачення розвитку та трансформації міської території упродовж століть. Першим у текстовому блоці вміщено нарис У. Кришталович “Львів у картографічних джерелах XIV – середини XX ст.”; Володимир Петегирич і Юрій Лукомський прослідкували “Заселення території Львова від V/VI до середини XIII ст.”; продовженням попереднього тексту можна вважати нарис Юрія Диби “Планувальна структура долокаційного Львова”; сам “Процес локації міста Львова на магдебурзькому праві у XIII–XIV ст.” скрупульозно проаналізували

М. Долинська та М. Капраль; чи не найбільший за обсягом нарис “Розвиток міста у пізньому середньовіччі та ранньомодерному часі (простір і мешканці)” належить перу трьох авторів – М. Долинській, М. Капралю, А. Фелонюку; окреме дослідження присвячене “Укріпленням Львова XVII ст.” авторства Ігоря та Ольги Оконченків; “Просторовий розвиток та урбаністика міста наприкінці XVIII–XIX ст.” простежили М. Долинська та Уляна Іваночко; заключний нарис Богдана Посацького відображає “Урбаністичний розвиток Львова у XXI ст.”. Дещо осібно представлено у тексті нарис і перелік релігійних споруд (сакральних об’єктів) до карти 3.10. “Релігійні споруди Львова (XIII – початок XXI ст.)”, яку уклав Тарас Гринчишин.

Картографічний матеріал для атласу відбирався у кількох профільних установах, які зберігають видання такого типу, та приватних колекцій. Це, зокрема, ЦДІАЛ, НБ ЛНУ ім. І. Франка, Військовий архів у Відні (Австрія), ЛННБ України ім. В. Стефаника. Із фондів НБ ЛНУ ім. І. Франка опубліковано три карти: 1) № 11 – Карта Львова з передмістями (1836 р.); 2) № 14 – План Львова 1855 р., опубліковано за відбитком Наукової бібліотеки, зберігається ще у декількох установах України, Польщі, Австрії; 3) План Львова, близько 1910 р.

Опублікований історичний атлас Львова є першим у серії та покликаний підсумувати довголітній науковий дискурс у баченні формування простору міста та участі його мешканців у цьому складному процесі. Застосування порівняльної методики та проведення історичних аналогій з використанням картографічних методів і принципів, дозволило переглянути певні історіографічні традиції і навіть міфологеми, які були усталені у міжвоєнний період польською історіографією.

Mykola IL’KIV-SVYDNYTS’KYJ:

Atlas ukrajins’kykh istorychnykh mist. Kyiv, 2014. T. 1: L’viv / za nauk. red.
М. Капрала. – 95 р. + 25 oryginal’nykh kart, 11 kart-reproduksij, 67 vydiv mista.

Стаття надійшла до редколегії 3. 11. 2014

Прийнята до друку 4. 12. 2014